

#### บทที่ 4

สิ่งพิมพ์ต้องห้ามกับการ เมืองไทยช่วงปี พ.ศ. 2520-2523

จากบทที่สอง พบว่า เหตุผลที่ทางราชการประกาศห้ามสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏใน รายชื่อจลาญเบกษา ส่วนมากมักเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในช่วงที่ 4 คือช่วง ปี พ.ศ. 2517-2523 เหตุผลทั้ง 8 ข้อล้วนยืนยันเจตนารมณ์ของรัฐในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ในบทที่สาม สิ่งพิมพ์ต้องห้ามจำนวน 21 ชิ้นนี้เข้ามาเป็นตัวแทนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 ก็ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ซึ่งหากพิจารณาแล้วสามารถที่จะ แยกลักษณะของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วงนี้ออกได้เป็น 4 ลักษณะดังที่ได้กล่าวแล้ว ในบทที่สามคือ

1. สิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาสนับสนุนหรือเผยแพร่ความคิดแบบสังคมนิยม โดยการชี้ให้เห็น ลักษณะอันอัปมงคลของสังคมนิยม ด้วยการบอกถึงสาเหตุ พร้อมทั้งเสนอวิธีแก้โดยการยุบงให้ปฏิวัติ เพื่อสังคมนิยมที่ปราศจากการขูดรีด นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมนิยม ทั้งด้านทฤษฎี อุดมการณ์ รวมทั้งเสนอความคิดของผู้เฝ้า เช่น เหมมา เจ๋อตุง, โจว เอ็นไหล, เลนิน, หัวหม่าพรรค ลาวดังในเวียดนาม
2. สิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาโจมตีรัฐบาลทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติงาน โดยมีจุด มุ่งหมายไปที่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากประชาธิปไตยไปสู่สังคมนิยม พบว่าส่วนหนึ่ง ของสิ่งพิมพ์กลุ่มนี้เห็นว่าระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมจะนำสังคมไทยไปสู่ความเท่าเทียมกัน มากกว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้เสนอให้มีการปฏิวัติด้วยวิธีการรุนแรงตามแบบ ลักษณะของ วรรณกรรมที่ได้รับการยอมรับกันในค่ายคอมมิวนิสต์ แต่อีกส่วนหนึ่งของสิ่งพิมพ์กลุ่มนี้ มีการเสนอความคิดในลักษณะที่มีเหตุผลเชิงวิชาการ แต่กระนั้นก็ยังแสดงความชื่นชมในระบอบ สังคมนิยมออกมาด้วย
3. สิ่งพิมพ์ที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของความพยายามก่อการกบฏเป็นครั้งแรก
4. มีเนื้อหาโจมตีสหรัฐอเมริกา ที่ถือกันว่าเป็นมหาอำนาจของประเทศไทย

สิ่งพิมพ์ทั้งสี่ลักษณะดังกล่าวมีผลอย่างยิ่งต่อเจตนารมณ์ของรัฐบาลในช่วงเวลานั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี พบว่าสิ่งพิมพ์ต้องห้าม

มีจำนวนมากถึง 196 ชิ้น ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่เป็นภาษาอังกฤษ หลังจากนั้น จำนวนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามก็เริ่มลดลงโดยไม่มีปรากฏเลยในปี พ.ศ. 2521 ส่วนปี พ.ศ. 2522 มีเพียง 4 ชิ้น และในปี พ.ศ. 2523 มี 108 ชิ้น ซึ่งจากการห้ามสิ่งพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2520-2523 ทำให้สามารถมองเห็นสภาพของสังคมไทยในช่วงนี้ได้ในลักษณะหนึ่ง

ก่อนที่จะกล่าวถึงสภาพของสังคมไทยในช่วง พ.ศ. 2520-2523 การกล่าวถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ดูจะมีความสำคัญยิ่ง เพราะได้ส่งผลกระทบต่อสภาพของสังคมในช่วงต่อไปเป็นอย่างมาก

### 1. สภาพการเมืองก่อนและระหว่าง พ.ศ. 2520-2523

#### 1.1 สภาพทางการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519

เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ถือเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงโฉมหน้าทางการเมืองอีกครั้งหนึ่งหลังจากที่เคยเกิดมาแล้ว เมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ประชาชนนับแสนลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (ลิขิต วีรเวศิน 2530 : 263-376) และที่สำคัญยิ่งคือ เหตุการณ์ครั้งนี้ถูกผลักดันให้เกิดขึ้นโดยขบวนการนักศึกษาซึ่งเป็นไปได้ว่าหากไม่มีขบวนการนี้เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 อาจจะไม่เกิดขึ้นเร็วขนาดนั้นหรืออาจจะไม่มีวันเกิดขึ้นเลย

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาที่เกิดขึ้นในช่วงประชาธิปไตยครั้งแรกคือ พ.ศ. 2512-2514 นั้น เป็นตัวจักรที่สำคัญยิ่งในการประสานความร่วมมือระหว่างนักศึกษาและประชาชน โดยประชาชนเชื่อมั่นในความคิดที่บริสุทธิ์ของนักศึกษาในอันที่จะทำให้สภาพต่าง ๆ ในสังคมดีขึ้น นับแต่การต่อต้านการขึ้นค่ารถเมล์ การต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ฯลฯ และที่สำคัญที่สุดคือ สามารถโค่นล้มจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี พลเอกประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ให้พ้นจากตำแหน่งได้

หลังการล้มรัฐบาล ประชาชนมีความหวังใหม่ที่ต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันหมายถึงการสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ปัญหาต่าง ๆ ที่ถูกหมักหมมมานานได้รับการเปิดเผย ในช่วงเวลานี้กลุ่มนิสิตนักศึกษามีบทบาทเด่นชัดกว่ากลุ่มอื่นในด้านการเป็นผู้นำความคิดทางการเมือง อย่างหนึ่งคือการจัดให้มีคณะกรรมการเผยแพร่ประชาธิปไตยใน

จังหวัดต่าง ๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาาระบบประชาธิปไตยให้เจริญขึ้น

ภายใต้รัฐธรรมนูญ 2517 ประชาชนพร้อมที่จะใช้สิทธิเสรีภาพของตนอย่างเต็มที่ มีการเรียกร้อง การประท้วง การนัดหยุดงานเกิดขึ้นมากมาย พบว่าในปี 2516 - 501 ครั้ง ปี 2517 - 357 ครั้ง ปี 2518 - 241 ครั้ง ปี 2519 - 133 ครั้ง (ลิขิต ธีรเวคิน 2530:386) นอกจากนี้ความคิดทางการเมืองของคนไทยยังแยกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ขวาจัด และซ้ายจัด โดยทั้งสองฝ่ายอยู่ในลักษณะของการประจัญหน้า ทางด้านบรรณารักษะงานของกลุ่มซ้ายหรือกลุ่มหัวก้าวหน้าได้รับการตีพิมพ์ออกมามากมาย รวมทั้งการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสาธารณรัฐ-ประชาชนจีนอีกด้วย

ความแตกแยกทางความคิดได้ถึงจุดแตกหักเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งบวชเป็นเณรมาจากลึงคโปร้ได้เดินทางกลับสู่ประเทศไทย เพื่อมาบวชเป็นพระในกรุงเทพฯ กลุ่มนิสิตนักศึกษาและประชาชนได้ยึดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นที่ประท้วง ในการประท้วงส่วนหนึ่งได้แสดงการแขวนคอ เพื่อแสดงความไม่ยอมมีแปของกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องจากก่อนหน้านี้ได้มีผู้ถูกสังสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายถูกแขวนคอตายที่นครปฐม แต่การล้อเลียนทางการเมืองครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เหตุเพราะภาพที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะใน บางกอกโพสต์ (Bangkok Post) และ ดาวสยาม มีความคล้ายคลึงกับพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์หนึ่ง เหตุการณ์ซึ่งกำลังตึงเครียดเต็มที่ได้ถึงจุดแตกหักในทันที มีการชุมนุมต่อต้านการกระทำของนิสิตนักศึกษาอย่างกว้างขวาง ทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้ปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าว แต่ก็สายเกินไป ผลที่สุดได้มีการล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อสู้ด้วยอาวุธปืน การฆ่าอย่างทารุณ ฯลฯ

ในตอนเย็นของวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้นเอง พลเรือเอกสังัด ชล่ออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ทำการยึดอำนาจ โดยตอนหนึ่งของแถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินกล่าวว่า การกระทำของนิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม เป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ มีเจตนาที่จะทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการของคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย (สยามจดหมายเหตุ 2519:960)

กล่าวโดยสรุปพบว่าเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม 2519 มีสาเหตุ 2 ประการคือ

ประการที่ 1 พลังของฝ่ายซ้ายมีสูงมากจนทำลายขวัญของผู้มีอำนาจใน

ขณะนั้น ฮักทั้งการที่เวียดนาม ลาว เขมร ต่อกันเป็นคอมมิวนิสต์ ยิ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล  
จึงมีการพยายามสกัดกั้นการพัฒนาของฝ่ายซ้ายด้วยวิธีการที่รุนแรง

ประการที่ 2 การแตกแยกของคนในชาติในเรื่องของอุดมการณ์-ซ้าย  
ในลักษณะที่ไม่ประนีประนอม ก่อให้เกิดความไม่มั่นใจในความมั่นคงของชาติ ว่าอาจนำไปสู่  
สงครามกลางเมือง อาจทำให้เสียเอกราช จึงต้องทำลายความเจริญเติบโตนี้เสีย

### 1.2 สภาพทางการเมืองช่วงปี พ.ศ. 2520-2523

ลักษณะของสังคมหลังการยึดอำนาจเมื่อ 6 ตุลาคม 2519 คือ กลุ่มพลัง  
ต่าง ๆ ถูกควบคุมให้กลับไปอยู่ในทิศทางที่ควรจะเป็น ดังที่ลิขิต ธีรเวคิน มีความเห็นว่าการยึด  
อำนาจเหมือนการฉายหนังกลับ

มาตรการของการตั้งพลังต่าง ๆ เข้ามาในกรอบด้วยการยึดอำนาจ หรือกลับไปสู่  
ระบบควบคุมของเผด็จการก็เปรียบเสมือนการฉายหนังกลับ คือเมื่อกรอบระเบิดและ  
พลังพุ่งออกมา กรณีฉายหนังกลับก็คือการไหลของพลังต่าง ๆ กลับไปในกรอบและ  
กรอบก็ปิดกลับไปเหมือนเดิม... (ลิขิต ธีรเวคิน 2530:393)

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ก้าวขึ้นสู่อำนาจด้วยการแต่งตั้งจากคณะ  
ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน หลังการปฏิรูปเพียง 2 วัน ประวัติของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร  
ที่ปรากฏมีดังนี้

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี เกิดเมื่อ 5 เมษายน 2470 เป็นบุตร  
นายแห และนางผะอับ กรัยวิเชียร เมื่อ พ.ศ. 2491 ได้รับปริญญาธรรมศาสตร์  
บัณฑิต พ.ศ. 2496 ได้รับปริญญานิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยลอนดอน พ.ศ. 2497  
เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายเกรย์ส์ อินน์ พ.ศ. 2498  
เริ่มรับราชการ เป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา ก่อนมาเป็นนายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา  
หัวหน้าคณะในศาลฎีกา ภรรยาคือนางคาเรน มีบุตรชาย 3 คน หญิง 2 คน"  
(ลุ่มยามจดหมายเหตุ 2519:1024)

นอกเหนือจากนี้ยังพบว่านายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีความสามารถทาง  
ด้านการเขียนหนังสือเป็นอย่างดี เช่น หนังสือชื่อ ภาษากฎหมายไทย ได้รับรางวัลในฐานะเป็น  
วรรณกรรมยอดเยี่ยมในภาคสารคดีประจำปี พ.ศ. 2511 จากองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกัน  
แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังมีงานเขียนอีกหลายเล่ม กล่าวคือ การใช้กฎหมายป้องกัน  
คอมมิวนิสต์, สัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์, พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย,  
คำแนะนำนักศึกษากฎหมาย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, การปฏิรูปกฎหมาย

และการศาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า, ควบคู่กับทางอยุธยาของสังคมไทย ฯลฯ

ภายหลังการประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งรัฐมนตรีแล้ว นายราชนิทร  
กรยวิเชียร ได้นำคณะรัฐมนตรี เข้าแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตั้งมีใจความตอนหนึ่งว่า

บัดนี้ คณะรัฐมนตรี ซึ่งมีความยึดมั่นในสถาบัน ชาติ คำสั่ง และพระมหากษัตริย์  
ได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว เรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลง เพื่อ  
สภาได้ทราบดังต่อไปนี้คือ

เพื่อดำรงไว้ซึ่งสถาบันชาติ คำสั่ง และพระมหากษัตริย์ รัฐบาลนี้จักได้ดำเนินการ  
ตามนโยบายต่อไปนี้

(1) รัฐบาลนี้ถือหลักประหัต เป็นสำคัญและตระหนักว่า ความมั่นคงของประเทศ  
เป็นรากฐานอันสำคัญในการ เสริมสร้างการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ และความเป็นธรรม  
ในสังคม เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายในการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และเพื่อให้  
ประเทศไทยดำรงคงอยู่ด้วยความปลอดภัย ฉะนั้นรัฐบาลนี้จักได้ดำเนินการทุกประการ  
เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ โดยจะ  
เตรียมและเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันชาติให้เข้มแข็ง ให้อยู่ในสภาพพร้อม  
ที่จะป้องกันราชอาณาจักร โดยพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด

(2) จะป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังและเด็ดขาด จะขจัด  
ฉ้อราษฎร์บังหลวง และการเบียดเบียนราษฎร... (สยามจดหมายเหตุ 2519:1042)

จากข้อความดังกล่าวและที่ผู้วิจัยขีดเส้นใต้เอาไว้ พอสรุปได้ว่ารัฐบาลนี้  
แล่งความยึดมั่นใน 3 สถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ คำสั่ง และพระมหากษัตริย์เป็น  
จุดเด่นที่เห็นได้ชัดที่สุด และจากการยึดมั่นใน 3 สถาบันหลักนี้จึงส่งผลให้รัฐบาลนี้ต้องเพ่งเล็ง  
ไปที่การรักษา เอกราชและความมั่นคงของประเทศชาติเป็นสำคัญ และสภาพของเหตุการณ์หลัง  
6 ตุลาคม 2519 ก็ได้ออกให้เกิดความหวาดเกรงภัยคอมมิวนิสต์เป็นอย่างมาก ดังนั้นในนโยบาย  
ข้อ (2) เรื่องของคอมมิวนิสต์จึงถูกยกขึ้นมาพูดถึง ในลักษณะที่รัฐบาลจะมีความเด็ดขาดต่อปัญหา  
คอมมิวนิสต์ ฉะนั้นนโยบายของรัฐบาลชุดนี้ที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนคนไทยและต่างชาติอย่าง  
เห็นได้ชัดคือนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์แบบไม่ประนีประนอม

จากนโยบายหลักนี้ทำให้รัฐบาลพยายามปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมด้วยการ  
มีกิจกรรมเชิงบูรณาการ เช่น การพยายามสร้างเสาธงให้สูงมาก นอกเหนือจากนั้นรัฐบาลยังได้  
จัดให้มีการอบรมข้าราชการกรมกองต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงภัยคอมมิวนิสต์ ในระดับประเทศก็ได้  
มีการต่อต้านลัทธิและการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์

โดยสรุปแล้ว จะพบว่าการดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลนี้

เป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการยึดและทำลายเอกสารสิ่งพิมพ์ที่อ้างว่าเป็นเอกสารคอมมิวนิสต์ตาม หอพัก ห้องสมุดและตามร้านค้าต่าง ๆ ยุบพรรคการเมือง องค์การ-สภา-ชมรม-กลุ่มกิจกรรม ต่าง ๆ ของนักศึกษา ห้ามล่อนสัทธิการเมืองในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สิทธิเสรีภาพของ สื่อมวลชนถูกจำกัดในขอบเขตหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีการจับกุมประชาชนในข้อหาภัยสังคม

ทวนโท ธรรม ได้กล่าววิจารณ์รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไว้ใน ลักษณะของการสรุปภาพของสังคมช่วงนั้นไว้ดังนี้

เป็นรัฐบาลขวางัดเท่าที่เคยมีมาและเป็นเผด็จการพลเรือนที่ยิ่งกว่ารัฐบาลที่มีมา เช่นกัน ในระยะหนึ่งปีที่ผ่านมาบริหารงาน รัฐบาลนายธานินทร์ถูกโจมตีว่าไม่สามารรถแก้ปัญหา ลำคัญของชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพได้ ยิ่งกว่านั้น ยังกดขี่เสรีภาพการแสดงออกของประชาชนอย่างต่อเนื่อง หนังสือพิมพ์ถูกปิดกั้น เป็นแถว เป็นประจำ ขณะเดียวกันทางฝ่าย ผกค.ได้ฮึกเหิมขึ้น เนื่องจากมีปัญญาชน นิสิต นักศึกษา หนีเข้าป่าไปลุ่มทับหลังกรณี 6 ตุลาคม 19 (ทวนโท ธรรม 2531:7)

เป็นที่น่าสัง เกตอีกประการหนึ่งคือ ในสมัยของรัฐบาลนี้ได้มีความพยายาม จะก่อเหตุวุ่นวายใกล้ที่ประทับขององค์พระประมุขและราชวงศ์ถึง 2 ครั้งในเวลาใกล้เคียงกัน โดยรัฐบาลไม่อาจชี้แจงให้ประชาชนมีความ เข้าใจชัดเจนเพียงพอ การวิพากษ์วิจารณ์ของ ประชาชนและหนังสือพิมพ์ในเรื่องนี้ ทำให้เสรีภาพของรัฐบาลยิ่งคลอนแคลนมากขึ้น นอกเหนือ จากความไม่พอใจของประชาชนต่อรัฐบาล เผด็จการพลเรือนชุดนี้ทั้งในเรื่องของการรื้อถอนเสรีภาพ และการสับกุมคุมขังนักศึกษา ปัญญาชน และประชาชนตั้งแต่ 6 ตุลาคม 2519 อีกทั้งนโยบาย ปรานคอมมิวนิสต์อันถือเป็นนโยบายหลักของรัฐบาลชุดนี้ ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะยิ่งปราบ กัดยิ่งทำให้มีการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์และการสู้รบสังครามกองโจรมากยิ่งขึ้น (ตำนานรัฐบาลไทย ม.ป.ป:55)

จากสภาพอันสับสนของสังคม ได้มีส่วนให้มีการก่อการกบฏ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2520 โดย พล.อ. ฉลาด หิรัญศิริ เป็นผู้นำ แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาคณะปฏิรูปได้ทำการ ปฏิวัติแบบลาบฟ้าแลบในวันที่ 20 ตุลาคม 2520 โดยพลเรือเอกส่งัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าในการ ปฏิวัติ หลังการปฏิวัติ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี คนต่อมาในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2520 ท่าทีของรัฐบาลชุดนี้ทำให้ความกดดันที่เคยได้รับการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สื่อมวลชนพอใจที่รัฐบาลจะจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 22 เมษายน 2522 แทนที่จะเป็นอีก 12 ปีข้างหน้าตามที่รัฐบาลชุดก่อนได้กำหนดไว้ ดูเหมือนว่าประชาชนจะมี

เลขาธิการมากกว่าเดิม แต่กระนั้นประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 42 ก็ยังไม่มีการยกเลิก คงให้อำนาจเจ้าพนักงานการพิมพ์อย่างสมบูรณ์ในการพิจารณาหนังสือพิมพ์ว่าจะให้หยุดกิจการหรือไม่ ดังนั้นการแสดงความคิดเห็นใด ๆ ก็ตามที่แสดงท่าทีคัดค้านรัฐบาลจะต้องระงับอยู่เหมือนเดิม ภายหลังจากการเลือกตั้ง พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ยังคงได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป เขาได้ตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ในวันที่ 12 พฤษภาคม 2522 แล้วประกาศให้ปี พ.ศ. 2522 เป็นปีชาวนา

การขึ้นสู่อำนาจของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ทำให้สภาพความตึงเครียดระหว่างรัฐบาลและประชาชนผ่อนคลายมากขึ้น ท่าทีประนีประนอมของพลเอกเกรียงศักดิ์ ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีขึ้น จากคำปราศรัยเนื่องในโอกาสขึ้นปีใหม่ 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับนักเรียน นิสิต นักศึกษา เยาวชน และผู้รักชาติ แสดงให้เห็นความเข้าใจที่รัฐบาลได้ยื่นให้แก่กลุ่มเยาวชนของชาติ

...สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา เยาวชนและผู้รักชาติทั้งหลาย รัฐบาลนี้เข้าใจดีว่าท่านมีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติของเรามากเพียงไร ท่านทั้งหลายคืออนาคตของชาติที่มีพลังกายพลังใจ และพลังความคิดซึ่งถ่านนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยส่วนรวมในทางที่ถูกที่ควรแล้วจะมีคุณค่าอย่างมหาศาล ดังนั้นรัฐบาลนี้จึงยินดีสนับสนุนกิจกรรมของท่านทั้งหลาย ที่เกี่ยวกับการอาสาพัฒนาในภาคฤดูร้อน หรือกิจกรรมอื่นในลักษณะเดียวกัน แต่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันก่อนว่า กิจกรรมเหล่านั้นต้องเป็นการสร้างสรรค์เพื่อความมั่นคงและความสามัคคีของคนในชาติเราด้วย อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ และความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของแต่ละบุคคล อันเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ประเทศของเรากำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้...

(สำมะจดหมายเหตุ 2521:7.)

นอกจากนั้นยังได้มีการประกาศอภัยโทษให้แก่นิสิตนักศึกษาหรือผู้หลงผิดที่หลบหนีฝายบ้านเมืองในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่จำเลยทั้ง 18 คนนั้นเมื่อ 14 กันยายน พ.ศ. 2521 ซึ่งนอกเหนือจากความพยายามสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นประชาชนแล้ว รัฐบาลนี้ยังได้ให้ความสนใจกับเรื่องเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถแก้ไขภาวะเศรษฐกิจที่ตึงตัวมากขึ้น หลังการประกาศขึ้นราคาน้ำมันของประเทศกลุ่มผู้ส่งออกน้ำมันเป็นสินค้าออกนอกประเทศได้ สถานการณ์การเงินภายในประเทศอยู่ในภาวะที่ไม่มั่นคง และจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักในเรื่องการขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง พลเอกเกรียงศักดิ์ จึงได้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ แต่ไม่เป็นที่พอใจโดยทั่วไป ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2523 เมื่อฝ่ายค้านยื่นญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

พลเอกเกรียงศักดิ์ ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้นพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน และได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งในวันที่ 3 มีนาคม 2523

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือสภาพทางการเมืองก่อนและระหว่าง พ.ศ. 2520-2523 ที่ส่งผลต่อการห้ามสิ่งพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะต่อการห้ามสิ่งพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2520 ที่มีปริมาณสูงจนน่าสังเกต

ต่อไปจะได้กล่าวถึงผลกระทบของสภาพทางการเมืองต่อสิ่งพิมพ์ โดยเน้นที่ปฏิกริยาของรัฐบาลในการจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์

## 2. ผลกระทบของสภาพทางการเมืองต่อสิ่งพิมพ์

จากสภาพทางการเมืองที่ค่อนข้างวุ่นวายสับสน จุดหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างมากคือ เรื่องเสรีภาพของประชาชน ที่เห็นได้ชัดเจนนคือปฏิกริยาของรัฐบาลที่มีต่อหนังสือพิมพ์ที่เราถือว่าเป็นสถาบันที่นั้งอยู่แถวหน้าสุดแห่งเหตุการณ์ที่อุบัติขึ้น (ประยูร ลิทธิพันธ์ 2525:1062) การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ การถอนใบอนุญาตโดยอาศัยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 42 การสั่งเปิดหนังสือพิมพ์ การอุทธรณ์คำสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องชี้ให้เห็นขอบเขตของเสรีภาพว่ามีอยู่เพียงระดับหนึ่งในสังคมไทย จากช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 พบว่ามีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ดังนี้

### 2.1 ช่วงที่นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี

วันที่ 5 ตุลาคม 2519 กรมตำรวจ - ตำรวจสันติบาลมีคำสั่งห้ามหนังสือพิมพ์ทุกฉบับพิมพ์ภาพการแสดงละครที่มีแขวนคอในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ออกจำหน่าย แจกทั่วราชอาณาจักร (สยามจดหมายเหตุ 2519:950)

วันที่ 26 ตุลาคม 2519 ถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ พลตำรวจเอกศรีสุชามหินทร เทพ ได้มีคำสั่งถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา และเจ้าของหนังสือพิมพ์รวม 13 ฉบับ ตามข้อเสนขอของคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบเอกสารและสิ่งพิมพ์ ซึ่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้แต่งตั้งขึ้น (สยามจดหมายเหตุ 2519: 1021)

วันที่ 29 ตุลาคม 2519 ปิดหนังสือพิมพ์ข่าวไทย - เจ้าพนักงานการพิมพ์ มีคำสั่งถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์





วันที่ 14 มกราคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน - พลตำรวจเอก มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งงดการ เป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของ หนังสือพิมพ์เสียงปวงชนมีกำหนด 3 วัน เนื่องจากหนังสือพิมพ์เสียงปวงชนฉบับประจำวันที่ 9 มกราคม 2520 ได้พาดหัวข่าวไม่ตรงกับความจริง อันอาจทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตกใจ วิตกกังวลเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 (สยามจดหมายเหตุ 2520:58)

วันที่ 16 มกราคม 2520 ตำนานคดีหนังสือพิมพ์ดาวสยาม - พลตำรวจตรี ลูจันต์ ลูร์ชาติ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลางมีหนังสือแจ้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาล ชนะสงคราม ให้ดำเนินคดีบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ดาวดารายุกดาวสยาม และหนังสือพิมพ์ดาว - ดารายุกสยาม ซึ่งตีพิมพ์ข้อความกล่าวร้ายเสียดสีเหยียดหยามคณะรัฐบาลอันอาจทำให้ชาว ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือ และลงภาพหญิงเปลือยกายเข้าข่ายความผิดตามคำสั่งของคณะปฏิรูป การปกครองแผ่นดิน (สยามจดหมายเหตุ 2520:60)

วันที่ 18 มกราคม 2520 ปิดหนังสือปฏิญาณ - เจ้าพนักงานการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตและสั่งงดการ เป็นผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และ เจ้าของหนังสือปฏิญาณรายปักษ์จนกว่าจะมีคำสั่ง เปลี่ยนแปลง เนื่องจากหนังสือดังกล่าวตีพิมพ์ ข้อความอันมีลักษณะโฆษณาชวนเชื่อให้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ (สยามจดหมายเหตุ 2520:61)

วันที่ 20 มกราคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ - พลตำรวจเอกมนต์ชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งถอนใบอนุญาต และสั่งงดการ แ่นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์รายวันภาษาไทย ในข้อหา ตีพิมพ์โฆษณาข้อความมีลักษณะสามารถจะทำให้ต่างชาติเสื่อมความ เชื่อถือไว้วางใจประเทศไทย และรัฐบาลไทย ซึ่งอาจทำให้คนไทยตกใจ เกิดกังวล หรือ เกิดความหวาดกลัว อันเป็นการฝ่าฝืน คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 (สยามจดหมายเหตุ 2520:62)

วันที่ 25 มกราคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์เดลิเมล - พลตำรวจเอก มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลและภูธรทุกท้องที่ ปิดหนังสือพิมพ์รายวันเดลิเมลที่จำหน่ายในท้องที่แต่ละแห่ง แล้วให้ส่งหนังสือพิมพ์ที่ปิดไปยังแผนก เอกสาร และหนังสือพิมพ์สันติบาล และรายงานผลการตรวจยึดต่อผู้บัญชาการตำรวจนครบาล โดยตรง (สยามจดหมายเหตุ 2520:89)

วันที่ 26 มกราคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์เดลีเมลล์- พล.ต.ต.สังจลา  
จันทร์ เลวี ผู้บังคับการกองตำรวจสันติบาลเผยถึงการปิดหนังสือพิมพ์รายวันเดลีเมลล์ว่า เหตุที่สั่ง  
เก็บหนังสือพิมพ์เพราะเป็นการตีพิมพ์โดยไม่ได้รับอนุญาต เนื่องจากใบอนุญาตของหนังสือพิมพ์  
เดลีเมลล์ขาดการต่ออายุไปแล้ว (สยามจดหมายเหตุ 2520:90)

วันที่ 27 มกราคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ดาวสยาม - พล.ต.อ.มนต์ชัย  
พินธุ์คงยืน ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาต และสั่งงดการ  
เป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์ดาวดารายุคสยาม เนื่องจากในชั่วเวลา  
ประจำวันที่ 23 มกราคม 2520 ปีที่ 3 ฉบับที่ 703 อันมีข้อความเป็นเท็จ อันอาจทำให้ประชาชน  
เกิดการเข้าใจผิดได้ (สยามจดหมายเหตุ 2520:90)

วันที่ 30 มกราคม 2520 ได้ปรากฏมีแถลงการณ์ของคณะที่ปรึกษาแก่  
เจ้าพนักงานการพิมพ์ ให้เหตุผลในการถอนใบอนุญาตและดำเนินคดีกับผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ  
หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ "ปฏิญญา" ว่า

ตามที่เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้มีคำสั่งถอนใบอนุญาต และดำเนิน  
คดีกับผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ "ปฏิญญา" ตามคำสั่งที่  
2/2520 ลงวันที่ 18 มกราคม ฐานกระทำความผิดต่อคำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน  
ฉบับที่ 42 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 2(5) และ (6) โดยได้ตีพิมพ์โฆษณาแก่  
ประชาชนมีลักษณะเป็นการโฆษณาชวนเชื่อให้แก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์เพื่อก่อวุ่นหรือบ่อนทำลาย  
ความมั่นคงของประชาชน และเป็นข้อความซึ่งเป็นเท็จ หรือในลักษณะที่อาจทำให้ประชาชน  
ตื่นตกใจหรือวิตกกังวล หรือหวาดกลัว หรือข้อความในลักษณะซึ่งเป็นการปลุกปั่น หรือยุยง  
ให้เกิดความไม่สงบ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเป็นการกระทำผิด  
ต่อพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 มาตรา 36 อีกด้วย โดยได้ตีพิมพ์โฆษณาข้อความ  
หลายเรื่อง เช่น

'แถลงการณ์จัดตั้งรัฐบาลปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย' หน้า 54-55

'สัมภาษณ์ ดร. ล่มชัย รักวิจิตร' หน้า 4-33

'ทางหายณะและทางรอดของไทย' หน้า 34-39

'ความพ่ายแพ้ทางยุทธศาสตร์ กรณีตัวอย่างในการต่อสู้คอมมิวนิสต์' หน้า 40-48

ซึ่งต่อมาปรากฏว่า ได้มีผู้ที่ยังไม่เข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้นำไปวิพากษ์วิจารณ์  
ให้เกิดความเข้าใจผิด อันอาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการได้ ดังนั้นคณะที่ปรึกษา  
แก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ จึงขอชี้แจงให้ทราบว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับ  
กรุงเทพมหานครในเรื่องนี้ เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว และคณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงาน  
การพิมพ์ก็ได้พิจารณาในเรื่องนี้แล้วอย่างรอบคอบ และเห็นชอบกับการถอนใบอนุญาต  
และให้ดำเนินคดีกับผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ หรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ "ปฏิญญา"

ด้วยทุกประการ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณายึดถือคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครอง  
แผ่นดินฉบับที่ 42 และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 เป็นบรรทัดฐาน ในการ  
พิจารณาเรื่องนี้ คณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ได้คำนึงว่า ผู้เขียนและผู้โฆษณา  
ในหนังสือพิมพ์ปฏิญาณจะเป็นผู้ใด มีประวัติความเป็นมาในอดีตอย่างไร และดำรงตำแหน่ง  
อะไรในปัจจุบัน

อนึ่ง คณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ มีความเห็นว่า การวินิจฉัย หรือ  
การปฏิบัติของเจ้าพนักงานการพิมพ์ในกรณี เช่นนี้จะผิดถูกประการใดจักต้องอยู่ใน  
ดุลยพินิจของศาลสถิตยุติธรรมเท่านั้น

คณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์

(สยามจดหมายเหตุ 2520:121)

วันที่ 31 มกราคม 2520 นายพงษ์เทพ พงษ์พรต บรรณาธิการหนังสือพิมพ์  
ปฏิญาณ ซึ่งเป็นนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เข้ามาขอตัวต่อพันตำรวจตรี  
ชวลิต เกตานนท์ สารวัตรสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลพระโขนง เขต 1 โดยขอปฏิเสธว่ามีได้  
กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา และขอไปให้ปากคำขึ้นศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงควบคุมตัวไว้  
ในวันเดียวกัน ปรากฏว่ามีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงจำนวนหนึ่ง นำกระเช้าดอกไม้ไป  
เยี่ยมนายพงษ์เทพด้วย

นอกจากนี้ เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานครยังได้มีคำสั่ง เมื่อ  
วันที่ 14 มกราคม 2520 สั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์  
เสียงปวงชน สักกำหนด 3 วัน เนื่องจากพาดหัวข่าวไม่ตรงกับความเป็นจริง และมีคำสั่ง เมื่อ  
วันที่ 27 มกราคม 2520 สั่งถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของ  
หนังสือพิมพ์ดาวดารายุคคลิยาม เนื่องจากลงข่าวข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเกิด  
ความเข้าใจผิด และตระหนกตกใจได้ (สยามจดหมายเหตุ 2520:122)

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2520 อนุญาตให้เปิดหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ -  
พล.ต.อ.มนต์ชัย พันธุ์คงยืน อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพ  
มหานคร ได้ออกคำสั่งยกเลิกคำสั่งถอนใบอนุญาต และสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ  
และเจ้าของหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ (สยามจดหมายเหตุ 2520:142)

วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2520 บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เดลินิวส์มอบตัว -  
นายประพันธ์ เหน้ระกุล อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ และนายสุเทพ  
เหสีอนประสิทธิ์ เวช อดีตหัวหน้ากองบรรณาธิการ เข้ามาขอตัวต่อพันตำรวจโทสุนทร บุญเรือง

สำรวัตรใหญ่ล่ถาณิศารวจนครบาลบางรัก เพื่อขอต่อผู้คดี ตามข้อกล่าวหาของเจ้าพนักงานการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร (สยามจดหมายเหตุ 2520:145)

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2520 เนรเทศนักข่าว - นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีคำสั่งขับไล่นายนอร์แมน พีแกม นักข่าวของหนังสือพิมพ์ ฟาร์อีสต์เทอร์น ฮีโรโคโนมิค รีวิว ออกนอกประเทศฐานเป็นบุคคลไม่พึงปรารถนา เพราะวิจารณ์การเมืองไทยในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดก่อให้เกิดความแตกแยกกระหว่างคณะรัฐบาลกับคณะทหาร และห้ามนายนอร์แมนเข้ามาในราชอาณาจักรอีกต่อไป

ปิดหนังสือพิมพ์สยามรัฐ - พล.ต.อ. มนต์ชัย พันธุ์คงยืน อธิบดีกรมตำรวจ ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีกำหนด 7 วัน ในความผิดฐานตีพิมพ์ข้อความที่มีลักษณะกล่าวร้าย เสียชื่อเสียงอันอาจทำให้ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือในรัฐบาลไทย (สยามจดหมายเหตุ 2520: 173)

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2520 ปิดหนังสือพิมพ์เด่นสยามรายวัน - พล.ต.อ. มนต์ชัย พันธุ์คงยืน อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาต และสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์เด่นสยามรายวัน โดยไม่มีกำหนดระยะเวลา เพราะลงข้อความวิจารณ์การปิดหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุค เดลินิวส์ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีแก่ประชาชน (สยามจดหมายเหตุ 2520:198)

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2520 สม่าคมนหนังสือพิมพ์ - 5 สม่าคมนหนังสือพิมพ์ ซึ่งประกอบด้วยสม่าคมนหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สม่าคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สม่าคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สม่าคมนหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย และสม่าคมนักหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาคแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันออกแถลงการณ์ท้วงคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์ของเจ้าพนักงานการพิมพ์ว่าเป็นการใช้อำนาจเกินควร

ปิดหนังสือพิมพ์ - พล.ต.ท. สัจจา จันทเสวี ผู้บังคับการสันติบาลในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งห้ามการขายหรือจ่ายแจก และให้ยึดสิ่งพิมพ์ต่างประเทศชื่อ ฟาร์อีสต์เทอร์น ฮีโรโคโนมิค รีวิว ฉบับประจำวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2520 เนื่องจากตีพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์การเมืองไทยในลักษณะเป็นเท็จ อาจขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (สยามจดหมายเหตุ 2520:201)

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2520 พ.ร.บ.การพิมพ์ - นายประหยัด

ค. นาคะนาท ประธานที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์เผยแพร่ คณะที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ จะพิจารณาร่างพ.ร.บ.การพิมพ์ขึ้นใหม่ โดยจะกำหนดเรื่องหัวหนังสือพิมพ์ไว้ให้ชัด เจนว่าจะ ให้ฉบับละ 1 หัวเท่านั้น พร้อมกับจะปรับปรุงบทกำหนดโทษใหม่ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ปัจจุบัน (สยามจดหมายเหตุ 2520:202)

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2520 สภาคณบดีหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย -

นางเสริมศรี เอกชัย บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกสมาคม นกหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สืบแทนนายโชติ มณีน้อย (สยามจดหมายเหตุ 2520:226)

วันที่ 6 มีนาคม 2520 สภาคณบดีหนังสือพิมพ์ - หนังสือพิมพ์หลายฉบับได้

แสดงความไม่เห็นด้วยในการกระทำของนายสุเทพ เหมือนประสิทธิ์เวช ผู้ควบคุมกองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ ในกรณีที่นายสุเทพเขียนข้อความแอบอ้างสถาบันพระมหากษัตริย์ มาเกี่ยวพันกับการหยุดงานในวันนักขัตว (สยามจดหมายเหตุ 2520:225)

วันที่ 31 มีนาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ข่าวไทย - พล.ต.อ.มนตรีชัย

พันธุ์คงขึ้น ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์รายวันข่าวไทยไม่มีกำหนดเวลาเนื่องจาก หนังสือพิมพ์ข่าวไทยได้โฆษณาเขียนข้อความบิดเบือนข้อเท็จจริง กล่าวร้ายเสียดสีรัฐบาล (สยามจดหมายเหตุ 2520:341)

วันที่ 10 เมษายน 2520 ตำนินคดีหนังสือพิมพ์ - ที่ปรึกษาเจ้าพนักงาน

การพิมพ์ได้มอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับจังหวัด ตำนินคดี นายรุ่งโรจน์ ณ ลำปาง ผู้เขียนบทความ และนายประพันธ์ ทิชา บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ข่าวลานนาในข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 (สยามจดหมายเหตุ 2520:396)

วันที่ 20 เมษายน 2520 ปิดหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ - พล.ต.อ.มนตรีชัย

พันธุ์คงขึ้น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์ ได้มีคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ห้ามการจำหน่ายจ่ายแจกหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป โดยไม่มีกำหนด เนื่องจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับวันที่ 20 เมษายน 2520 ได้ตีพิมพ์ข้อความ อันอาจก่อให้เกิดความตระหนกตกใจ เกิดความกลัวแก่ประชาชนได้ (สยามจดหมายเหตุ

2520:425)

วันที่ 22 มิถุนายน 2520 ปิดหนังสือพิมพ์สยามรัฐ - พล.ต.อ.มนตรีชัย  
พันธุ์คงขึ้น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาต  
และสั่งงดการเป็นผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีกำหนดเวลา  
7 วัน เนื่องจากโฆษณาข้อความที่สามารถจะทำให้ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือไว้วางใจใน  
ประเทศไทย รัฐบาลไทยหรือคนไทยโดยทั่วไป (สยามจดหมายเหตุ 2520:678) และหลังจากนั้น  
ทางเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานครก็ได้ออกคำสั่งในการถอนใบอนุญาตและสั่งงด  
การเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐไว้ดังนี้

คำสั่งเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร

ที่ 22/2520

เรื่อง ถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ

และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

ด้วยปรากฏว่าหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ปีที่ 27 ฉบับที่ 9338 วันเสาร์ที่ 18 มิถุนายน  
2520 ได้ตีพิมพ์ข้อความในคอลัมน์บอกรบท โดยวงกลม มีข้อความว่า "ภาพพจน์ของเมืองไทย  
เราขณะนี้ เป็นอะไรไปเสียแล้วหรือ สิ่งต้องมีรัฐมนตรีออกไปตระเวนอยู่ในต่างประเทศ เพื่อ  
คอยแก้ภาพพจน์ของเมืองไทยอยู่ตลอดเวลา ใคร ๆ ที่ได้ฟังข่าวเหล่านี้อาจจะเกิดความกังขา  
ว่าเมืองไทยขณะนี้ คงจะเลอะเทอะเประอะเปื้อนและเน่าเหม็น เพราะไม่เช่นนั้นท่านนายกรัฐมนตรี  
ท่านคงไม่สั่งรัฐมนตรีคนสำคัญในคณะของท่านไปให้แก้ภาพพจน์เหล่านั้น เสียเวลาทำมา  
หากินในตำแหน่งราชการเปล่า ๆ และแถมยังเสียเงินงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นเงินของประชาชน  
อีกด้วย บางทีอาจจะไม่ใช่ภาพพจน์ของบ้านเมืองที่จะต้องเดินทางออกไปแก้ด้วยตนเอง อาจจะ  
เป็นภาพพจน์อย่างอื่น ๆ เช่น ภาพพจน์ของคณะรัฐบาลหรือภาพพจน์ของตัวเองมากกว่าก็อาจจะ  
เป็นไปได้ แต่ว่าก็ว่ากันเถาะตั้งแต่มีรัฐบาลมาในเมืองไทย ยังไม่เคยมีรัฐมนตรีต้องทิ้งราชการ  
ออกไปตระเวนแก้ภาพพจน์ของเมืองไทยเลย อาจจะมิอะไร ๆ ที่ลึกลับซ่อนเร้นอยู่ละกระมัง"

คณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อความข้างต้นเข้าข่าย  
เป็นการโฆษณาข้อความที่สามารถจะทำให้ต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือ ความไว้วางใจใน  
ประเทศไทย รัฐบาลไทย หรือคนไทยโดยทั่วไป และเข้าข่ายเป็นการโฆษณาข้อความเป็นการ

กล่าวร้ายเสียตลิ่ง หรือเหยียดหยามรัฐบาลไทย หรือกระทรวงทบวงกรมในรัฐบาลอย่างเคลือบคลุมโดยไม่แจ่มแจ้งให้เห็นว่ารัฐบาลได้ทำผิดในเรื่องใด อันเป็นการกระทำผิดต่อคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 2(2) (3) รวมทั้งมีลักษณะอาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก่อนหน้านี้หนังสือพิมพ์สยามรัฐเคยถูกตัดเตือนมาแล้ว 3 ครั้งและถูกถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณาบรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์อีก 1 ครั้ง แต่ก็หาได้หลายจำไม่ว่างคงกระทำผิดต่อคำสั่งของของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นกฎหมายของบ้านเมืองอยู่อีก เห็นสมควรดำเนินการถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมีกำหนดเวลา 7 วัน

เจ้าพนักงานการพิมพ์ สำหรับกรุงเทพมหานครโดยความเห็นชอบของคณะที่ปรึกษาแก่เจ้าพนักงานการพิมพ์ อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2485 มาตรา 36 (3) ถอนใบอนุญาตและสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีกำหนด 7 วัน

สั่ง ณ วันที่ 22 มิถุนายน 2520

พลตำรวจเอกมนต์ชัย พันธุ์คงชื่น

อธิบดีกรมตำรวจ

เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร

(สยามจดหมายเหตุ 2520:680-681)

วันที่ 12 กรกฎาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ เสียงปวงชน - พล.ต.อ. มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งให้ปิดหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน ตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม 2520 โดยไม่มีกำหนดเวลา เนื่องจากลงข่าวอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความตระหนกตกใจ (สยามจดหมายเหตุ 2520:760)

วันที่ 12 กรกฎาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ที่ราชบุรี - นายประชুম บัญประคอง ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับจังหวัดราชบุรี มีคำสั่งถอนใบอนุญาต และสั่งงดการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์ยุคใหม่ โดยไม่มีกำหนด เนื่องจากได้ตีพิมพ์บทความอันเป็นเท็จ กล่าวร้ายกระทรวง ทบวง กรม ของ



รัฐบาล อันเป็นการขัดกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (สยามจดหมายเหตุ 2520:760)

วันที่ 11 กรกฎาคม 2520 พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น ในฐานะ  
เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร โดยความเห็นชอบของคณะที่ปรึกษา เจ้าพนักงาน  
การพิมพ์มีคำสั่งให้ปิดหนังสือพิมพ์เสียงปวงชน ตั้งแต่วันที่ 11 กรกฎาคม 2520 เป็นต้นไป โดย  
ไม่มีกำหนด เนื่องจากหนังสือพิมพ์ดังกล่าวลงพิมพ์ข้อความซึ่งทำให้ประชาชนตื่น ตื่นตกใจและอาจ  
ก่อให้เกิดความไม่สงบ (สยามจดหมายเหตุ 2520:762)

วันที่ 18 สิงหาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ไทยเดลี - พล.ต.อ.มนตรีชัย  
อริบตีกรมตำรวจในฐานะ เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งพักการเข้าไป  
อนุญาต การเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์หลัก เมืองลัมย์ไทยเดลี มีกำหนด  
7 วัน นับตั้งแต่วันที่ 18 สิงหาคม 2520 เป็นต้นไป เพราะได้ลงพิมพ์บทความ "รัฐบาลแบบไทย"  
ฉื่อนี้อาเป็นการกล่าวร้ายเลียดลือรัฐบาล และมีลักษณะโฆษณาข้อความ เป็นเท็จด้วย  
(สยามจดหมายเหตุ 2520:901)

วันที่ 21 สิงหาคม 2520 หนังสือพิมพ์เสียงปวงชน - เจ้าหน้าที่ของ  
หนังสือพิมพ์เสียงปวงชนประมาณ 200 คน ได้ลาบานตนต่อหน้าพระพุทธรูปมหาธรรมราชา  
โดยจะไม่ยอมให้อิทธิพลใดมาทำลายลัทธิธรรม และอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในชาติ คำสั่งฯ และพระ-  
มหากษัตริย์ (สยามจดหมายเหตุ 2520:927)

วันที่ 2 กันยายน 2520 ปิดหนังสือพิมพ์หลักเมืองลัมย์ไทยเดลี -  
พล.ต.ท.ชุมพล โลหะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจรักษาการในตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ โดย  
ความเห็นชอบของคณะที่ปรึกษา เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งพักเข้าไป  
อนุญาตการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์หลัก เมืองลัมย์ไทยเดลีเป็นเวลา  
15 วัน เนื่องจากหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้ลงบทความซึ่งมีลักษณะกล่าวร้ายเลียดลือหรือเหยียดหยาม  
รัฐบาลไทย (สยามจดหมายเหตุ 2520:982)

วันที่ 1 ตุลาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ตะวันสยาม - พล.ต.อ.มนตรีชัย  
พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะ เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอน  
ใบอนุญาตการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์ตะวันสยาม ตั้งแต่วันที่ 1  
ตุลาคม 2520 เป็นต้นไป โดยไม่มีกำหนด เนื่องจากตีพิมพ์โฆษณาพาดพิงข่าวซึ่งอาจทำให้

ประชาชนเกิดความตื่นตกใจ และมีลักษณะอันเป็นการปลุกปั่นยุยงให้เกิดความไม่สงบขึ้น  
(สยามจดหมายเหตุ 2520:1095)

วันที่ 14 ตุลาคม 2520 ปิดหนังสือพิมพ์ - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น  
อธิบดีกรมตำรวจมีคำสั่งถอนใบอนุญาตการ เป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์  
ตะวันออกปริทัศน์โดยไม่มีกำหนด และมีคำสั่งยึดใบอนุญาตการ เป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการ และ  
เจ้าของหนังสือพิมพ์ดาวสยาม หรือดาวดารายุกต์สยามมีกำหนด 7 วัน เนื่องจากลงพิมพ์ข้อความ  
ในลักษณะที่ทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตกใจ ซึ่งเป็นการปลุกปั่นยุยงให้เกิดความไม่สงบ หรือ  
ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (สยามจดหมายเหตุ 2520:1151)

## 2.2 ช่วงพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี

วันที่ 17 พฤษภาคม 2521 อนุญาตให้เปิดหนังสือพิมพ์ - พลเอกเปรม  
ติณสูลานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยแถลงว่า ได้อนุมัติให้เปิดหนังสือพิมพ์อีก  
3 ฉบับ ซึ่งถูกปิดมาตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์รวม-  
ประชาชาติ, หนังสือพิมพ์ไทยฮิว เป้า และหนังสือพิมพ์ฮิงฟู เป้า (สยามจดหมายเหตุ 2521:538)

วันที่ 29 พฤษภาคม 2521 เลขาธิการหนังสือพิมพ์ - สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์  
อาเซียนได้ประชุมครั้งที่ 3 ณ โรงแรมเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประชุมลงมติให้ออกบัตร  
นักข่าวอาเซียนแก่สมาชิกและให้ประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศต่างรับรองบัตรของผู้สื่อข่าวพร้อม  
กับจะให้มีการประสานงานเพื่อป้องกันสิทธิที่เป็นธรรมของหนังสือพิมพ์ และจะประท้วงรัฐบาลที่  
ละเมิดสิทธิ เลขาธิการหนังสือพิมพ์ (สยามจดหมายเหตุ 2521:592)

วันที่ 21 มิถุนายน 2521 ห้ามเล่นข่าวโจรสลัด - เจ้าหน้าที่งาน  
การพิมพ์กรุง เทพมหานคร ได้เชิญตัวแทนหนังสือพิมพ์ทุกฉบับให้รับทราบคำสั่ง และขอความ  
ร่วมมือในการละเว้นที่จะ เล่นข่าวหรือข้อความ เกี่ยวกับขบวนการโจรสลัดในทำนองยกย่องให้ความ  
สำคัญว่าเป็นขบวนการใหญ่โต ซึ่งอาจก่อให้เกิดความตะหนก หรือความสงบเรียบร้อยของ  
ประชาชน (สยามจดหมายเหตุ 2521:678)

วันที่ 3 กรกฎาคม 2521 ปิดหนังสือพิมพ์ - พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์  
นายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงถึงการสั่งถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ล้ากาล ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ขึ้นที่ออกใน  
ประเทศไทยว่า จำเป็นจะต้องสั่งปิดหนังสือพิมพ์ดังกล่าว เพราะเล่นเรื่องและบทความส่วนทาง  
กับนโยบายของรัฐบาลตลอดเวลา โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศเกี่ยวกับประเทศจีน

(สยามจดหมายเหตุ 2521:733)

วันที่ 27 กรกฎาคม 2521 ถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจ ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตการเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ 3 ฉบับ คือ นิตยสารอาทิตย์ นิตยสารโลกใหม่ นิตยสารไทยนิกร เนื่องจากมีข้อความผิดต่อประกาศของคณะกรรมการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 และพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 ซึ่งหนังสือทั้ง 3 ฉบับจะยังคงออกต่อไปได้โดยเปลี่ยนบรรณาธิการเสียใหม่ (สยามจดหมายเหตุ 2521:818)

วันที่ 1 สิงหาคม 2521 อุตสาหกรรมคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์ - 5 สัปดาห์ หนังสือพิมพ์ได้ร่วมประชุมกรณีรัฐบาลมีคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ 3 ฉบับ ที่ประชุมมีมติให้อธิบดีบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับยื่นหนังสืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว และสัปดาห์หนังสือพิมพ์ทั้งห้าจะยื่นหนังสือสนับสนุนการอุทธรณ์ พร้อมกันนี้สัปดาห์ทั้งห้าจะเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกประกาศคณะกรรมการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 ด้วย (สยามจดหมายเหตุ 2521:845)

วันที่ 28 สิงหาคม 2521 ถอนใบอนุญาตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตการเป็นบรรณาธิการของนายชโล อยู่เย็น บรรณาธิการหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุค เดลินิวส์ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ดังกล่าวตีพิมพ์ข้อความอันขัดต่อความเป็นจริง กล่าวหา นายตำรวจหลายนายว่าพัวพันคดีโพยก๊วน และได้ทำการตักเตือนแล้วแต่ก็มิได้ยุติ (สยามจดหมายเหตุ 2521:951)

วันที่ 6 ตุลาคม 2521 ปิดหนังสือพิมพ์ โลกใหม่ - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจ ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตการเป็นผู้พิมพ์ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และเจ้าของหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์คนหนุ่มยุค "โลกใหม่" เนื่องจากหนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้ตีพิมพ์โฆษณาภาพและข้อเขียนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งอาจเป็นชนวนก่อให้เกิดความไม่สงบและการแตกความสามัคคีของชาวไทย จึงมีคำสั่งให้ปิดหนังสือพิมพ์ดังกล่าวโดยไม่มีกำหนด (สยามจดหมายเหตุ 2521:1122)

วันที่ 16 ตุลาคม 2521 ปิดหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ อาทิตย์ - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพมหานคร มีคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์อาทิตย์ โดยให้ถอนใบอนุญาตการเป็นบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

หนังสือพิมพ์ดังกล่าว เนื่องจากลงข้อความล้อเลียนทำให้เกิดความแตกแยกในกองทัพ และอาจก่อให้เกิดความไม่สงบได้ จึงมีคำสั่งปิดดังกล่าว (สยามจดหมายเหตุ 2521:1152)

วันที่ 31 ตุลาคม 2521 ปิดหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุค เดลินิวส์ - พล.ต.ท. ชูมพล โลหะชาละ รักษาการอธิบดีกรมตำรวจในฐานะ เจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพฯ มหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตการเป็นผู้โฆษณา บรรณาธิการและเจ้าของหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ตั้งแต่บัดนี้จนกว่าจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลง เนื่องจากได้ตีพิมพ์โฆษณาข้อความอันมีลักษณะซึ่งอาจขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในคอลัมน์ย้าใต้ กรอบแรก ของฉบับประจำวันที่ 1 พฤศจิกายน 2521 (สยามจดหมายเหตุ 2521:1209)

วันที่ 3 พฤศจิกายน 2521 กรณีสั่งปิดหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ - พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี เผยว่าจะให้เจ้าพนักงานสอบสวนพิสูจน์ว่าหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ มีเจตนาในการเขียนหรือไม่ จากนั้นก็จะมอบให้ศาล เป็นผู้ตัดสินชี้ขาด (สยามจดหมายเหตุ 2521:1234)

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2521 ประท้วงหนังสือพิมพ์ - กลุ่มนวมพลและกลุ่มชน ซึ่งเรียกตนเองว่ากลุ่มปกป้องราชบัลลังก์ประมาณ 50 คน ได้ชุมนุมหน้าสำนักงานหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ พร้อมกับนำพวงหรีดไปวางหน้าสำนักงานด้วย และได้แจกแถลงการณ์ของกลุ่มประณามการกระทำของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ที่ลงข้อความหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ สื่อเจตนาร้ายต่อพระมหากษัตริย์ (สยามจดหมายเหตุ 2521:1235)

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2521 ให้เปิดหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ - พลเอกเล็ก แนวมาลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ชี้แจงกรณีการลอบลั่นหนังสือพิมพ์แนวหน้าแห่งยุคเดลินิวส์ว่า ได้ตกลงใจให้หนังสือพิมพ์เดลินิวส์พิมพ์ออกจำหน่ายได้ โดยให้หนังสือพิมพ์ดังกล่าว ลังหัวแบบบล็อกมาให้ตรวจ และให้เปลี่ยนตัวบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาเสียใหม่ (สยามจดหมายเหตุ 2521:1293)

วันที่ 24 มกราคม 2522 ถอนใบอนุญาตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ - พล.ต.อ. มนต์ชัย พันธุคงชื่น อธิบดีกรมตำรวจในฐานะ เจ้าพนักงานการพิมพ์กรุงเทพฯ มหานคร มีคำสั่งถอนใบอนุญาตบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์รายวัน 3 ฉบับ คือ เสียงปวงชน เดลิมิเรอร์ และตะวันสยาม เนื่องจากหนังสือพิมพ์ดังกล่าวลงพิมพ์ข้อความเกี่ยวกับสถานการณ์สู้รบในกัมพูชาเกินความเป็นจริง อันอาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประชาชนและเป็นการขัดต่อ

ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (สยามจดหมายเหตุ 2522:90)

วันที่ 15 มีนาคม 2522 ถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจ มีคำสั่งที่ 6/2522 ให้ถอนใบอนุญาตการเป็นบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาของหนังสือพิมพ์มติชน ซึ่งมีนายพงษ์ศักดิ์ พยัคฆวิเชียร รักษาการแทนฐานที่ตีพิมพ์ ข้อความว่า "มีคนเห็นนายเอียง ชาร์ นิ่งกินข้าวที่ตำบลสระแก้ว อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี โดยนายเอียง ชาร์ ได้ผ่านเข้ามาทางอรัญประเทศ" ซึ่งกรมสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด ได้ปฏิเสธข่าวดังกล่าวมายังกรมตำรวจว่าไม่เป็นความจริง ก่อนหน้านั้นหนังสือพิมพ์มติชนถูกเตือนมาแล้ว 2 ครั้ง (สยามจดหมายเหตุ 2522:286)

### 2.3 ช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี

วันที่ 29 ตุลาคม 2523 หนังสือพิมพ์มติชน - พล.ต.ต.ประจักษ์รา บุนนาค เลขานุการกรมตำรวจ แถลงกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ตรวจค้นสำนักงานหนังสือพิมพ์มติชน เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2523 โดยอ้างว่าได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นั้นได้ถาม พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจแล้ว ปรากฏว่าเป็นการกระทำของตำรวจท้องที่ โดยไม่ได้รับคำสั่งจาก พล.ต.อ.มนตรีชัย แต่อย่างใด (สยามจดหมายเหตุ 2523:1178)

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2523 สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ นายกิตติ อุพิณิจ ประธานสมาพันธ์หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และคณะกรรมการ ได้เข้าพบนายประเทือง กิริติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เพื่อยื่นหนังสือประท้วงกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลสำราญราษฎร์ ค้นสำนักงานหนังสือพิมพ์มติชน เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2523 โดยระบุว่า การกระทำดังกล่าว เป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์อย่างร้ายแรง และให้นายประเทืองชี้แจงว่ารัฐบาลมีนโยบายต่อการประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์อย่างไร ซึ่งนายประเทือง แถลงว่าจะสอบถามเรื่องดังกล่าวจากอธิบดีกรมตำรวจและรัฐบาลมีนโยบายให้ความร่วมมือกับหนังสือพิมพ์ด้วยดีตลอดมา (สยามจดหมายเหตุ 2523: 1237)

วันที่ 11 พฤศจิกายน 2523 กรณีค้นหาหนังสือพิมพ์มติชน - พล.ต.อ.มนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจแถลงกรณีค้นสำนักงานหนังสือพิมพ์มติชนว่า ตนไม่ได้เป็นผู้สั่งการให้ค้น แต่ พล.ต.อ.ปรีชา ประเสริฐ ผู้กำกับตำรวจนครบาลที่ 1 เป็นผู้สั่งการ เพราะสงสัยว่าอาจมีสิ่งพิมพ์ที่ผิดกฎหมาย แต่ปรากฏว่าไม่พบสิ่งพิมพ์ที่ผิดกฎหมาย (สยามจดหมายเหตุ

2523:1266)

วันที่ 19 พฤษภาคม 2523 ขอความร่วมมือจากหนังสือพิมพ์ - นาย  
ประเทือง กิรติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เชิญบรรณาธิการและตัวแทนหนังสือ-  
พิมพ์รายวัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเข้าพบ เพื่อขอความร่วมมือมิให้เผยแพร่ข่าวในลักษณะ  
ที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกหรือข่าวผิดพลาดต่อประชาชน มิให้ลงรูปอนุสาวรีย์ ซึ่งเป็นการ  
มอมเมาประชาชน โดยควรเล่นอสิ่งที่เป็นความรู้แก่ประชาชน ซึ่งรัฐบาลจะพยายามหาโอกาส  
เล่นหน้าทำความเข้าใจกับหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้น และรัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะสั่งปิดหนังสือพิมพ์  
(สยามจดหมายเหตุ 2523:1293)

วันที่ 2 ธันวาคม 2523 กรณีสั่งปิดหนังสือพิมพ์บ้านเมือง - กรณีหนังสือ  
พิมพ์บ้านเมือง ฉบับประจำวันที่ 2 ธันวาคม 2523 เล่นข่าวนายบุญชู โรจนเสถียร รองนายก-  
รัฐมนตรีได้รับผลประโยชน์จากการขึ้นราคาน้ำตาลทรายโดยปราศจากหลักฐานอย่างแจ่มชัด ซึ่ง  
พล.ต.อ.มนต์ชัย พันธุ์คงยืน อธิบดีกรมตำรวจ ได้มีคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์บ้านเมือง เป็นเวลา  
5 วัน ตั้งแต่วันที่ 2-6 ธันวาคม 2523 และนายมานะ แพ่งพันธุ์ บรรณาธิการได้ขอผ่อนผันให้  
ปิด 3 วันนั้น นายประเทือง กิรติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาเห็นชอบ  
ผ่อนผันให้ปิดตั้งแต่วันที่ 2-4 ธันวาคม 2523 (สยามจดหมายเหตุ 2523:1348)

วันที่ 5-11 ธันวาคม 2523 กรณีสั่งปิดหนังสือพิมพ์และตรวจค้นสำนักงาน  
หนังสือพิมพ์ - 1 ธันวาคม 2523 พล.ต.อ.มนต์ชัย พันธุ์คงยืน อธิบดีกรมตำรวจในฐานะ  
เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร ได้ลงนามในคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์บ้านเมืองมีกำหนด  
5 วัน ตั้งแต่วันที่ 2-6 ธันวาคม 2523 มีใจความดังนี้

คำสั่ง เจ้าพนักงานการพิมพ์สำหรับกรุงเทพมหานคร

ฉบับที่ 18/2523

เรื่อง ถอนใบอนุญาตผู้พิมพ์ผู้โฆษณาบรรณาธิการ เจ้าของหนังสือพิมพ์บ้านเมือง

ด้วยปรากฏว่า หนังสือพิมพ์บ้านเมืองรายวันภาษาไทย ฉบับที่ 6543 วันจันทร์ที่ 1  
ธันวาคม 2523 ได้ตีพิมพ์โฆษณาข่าวเรื่อง "เปิดโปงโกยกินน้ำตาลรัฐ ฝ่ายบุญอยู่รวกันอ้อ  
กักขังขึ้น กก. 30" โดยมีความสรุปได้ว่า เปิดโปงบุญอยู่สั่งน้ำตาลนอกเข้ามาในแบบซื้อขาย  
รัฐบาลต้องสูญเสียอย่างมหาศาล มีหน้าข้าน้ำตาลที่ส่งนอก เข้ามาทางโรงงานน้ำตาลที่บุญอยู่

เป็นประธานซื้อไปถึงสามแสนกระสอบในกิโลกรัมละ 8 บาท พอมีการสั่งขึ้นราคาน้ำตาลตมเดียว บริษัทนั้นก็มีกำไรทันที 150 ล้านบาท

การโฆษณาข้อความ และพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ดังกล่าว นอกจากจะกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาล อาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามพระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 แล้วยังเข้าลักษณะเป็นการโฆษณาข้อความและการพาดหัวหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นเท็จ ทั้งยังเป็นกรกล่าวร้ายเสียชื่อเสียงหรือเหยียดหยามรัฐบาลไทยอย่างเคลือบคลุม โดยไม่แจ้งให้เห็นว่าได้ทำผิดเรื่องใด อันเป็นการกระทำผิดต่อคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 ลงวันที่ 21 ตุลาคม 2519 ข้อ 2 (3) (6) และข้อ 4 อีกด้วย (สยามจดหมายเหตุ 2523:1373)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่าในช่วงที่นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือพิมพ์ถูกสั่งปิดมากมายไม่เว้นในแต่ละเดือน โดยเฉพาะช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2520 อีกทั้งในวันที่ 26 ตุลาคม 2519 ได้มีหนังสือพิมพ์ถูกถอนใบอนุญาตในคราวเดียวกันถึง 13 ฉบับ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่น่าสังเกตเป็นอันมาก และในลุ่มที่เป็นสาเหตุของการสั่งปิดหรือถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนั้นก็มียุทธศาสตร์หลายสาเหตุเช่น ให้เหตุผลว่าตีพิมพ์ข่าวมีข้อความล่วงเกินอันอาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน, ลงข้อความหมิ่นประมาทดูหมิ่นพระมหากษัตริย์และพระราชินี, การหมิ่นประมาทบุคคล, พาดหัวข่าวไม่ตรงกับความจริงซึ่งอาจทำให้ประชาชนตื่นตกใจ วิตกกังวลเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42, ตีพิมพ์ข้อความกล่าวร้ายเสียชื่อเสียงเหยียดหยามคณะรัฐบาลอันอาจทำให้ชาวต่างชาติเสื่อมความเชื่อถือ, ลงภาพหญิงเปลือยกายเข้าข่ายความผิดตามคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน, ตีพิมพ์ข้อความอันมีลักษณะโฆษณาชวนเชื่อให้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์, ใบอนุญาตหนังสือพิมพ์ขาดการต่ออายุ ฯลฯ

ในเรื่องของกำหนดเวลาในการสั่งปิด ปรากฏว่ามีทั้งกำหนดช่วงเวลา และปิดอย่างไม่มีกำหนดเวลา บางฉบับได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการอีกครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลแล้ว อีกทั้งยังเป็นกรสั่งปิดหนังสือพิมพ์ทั่วประเทศ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เช่น หนังสือพิมพ์ข่าวลานนา ที่จังหวัดลำปาง หรือหนังสือพิมพ์ยุคใหม่ ที่จังหวัดราชบุรี เมื่อถึงรัฐบาลที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เป็นนายกรัฐมนตรี มีการสั่งปิดหรือถอนใบอนุญาตหนังสือพิมพ์น้อยลง โดยพบว่ามิได้มีทุกเดือนเหมือนในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร อีกทั้งยังมีการอนุญาตให้

เปิดหนังสือพิมพ์ได้หลายฉบับทั้งที่ถูกปิดมาตั้งแต่รัฐบาลที่แล้วและที่เพิ่งถูกปิดในรัฐบาลนี้

กรณีของ เหตุผลในการห้ามนั้นมียุ่หลายประการ เช่น เล่นอบทความล่วนทางกับนโยบายของรัฐบาลในเรื่องนโยบายต่างประเทศเกี่ยวกับประเทศจีน, ตีพิมพ์ข้อความอันขัดต่อความเป็นจริง กล่าวหาตำรวจหลายนายพัวพันคดีโพยก๊วน ตักเตือนแล้วแต่ก็มีได้ยุติ, โฆษณาภาพและข้อเขียนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งอาจจะเป็นชนวนก่อให้เกิดความไม่สงบและการแตกความสามัคคีของชาวไทย, ลงข้อความล้อเลียนทำให้เกิดความแตกแยกในกองทัพ, โฆษณาข้อความอันมีลักษณะซึ่งอาจขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน, ลงตีพิมพ์ข้อความเกี่ยวกับสถานการณ์สู้รบในกัมพูชา เกินความเป็นจริง อันอาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่ประชาชนและ เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ฯลฯ ส่วนในเรื่องของระยะเวลาในการปิดนั้นมิได้ปรากฏแน่ชัด แต่ก็พบว่ามียุ่บางฉบับที่ถูกสั่งปิดแล้ว และได้รับอนุญาตให้เปิดได้ในเวลาต่อมาดังที่กล่าวแล้ว

ในรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์นี้ ไม่ปรากฏว่ามีหนังสือพิมพ์ในต่างจังหวัดถูกสั่งปิด ซึ่งอาจถือได้ว่า เสรีภาพของการเล่นอบทความคิดเห็นได้รับการเปิดกว้างมากขึ้น ยิ่งในสมัยที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี จำนวนหนังสือพิมพ์ที่ถูกสั่งปิดแทบไม่มีเลย และเหตุผลในการห้ามก็เพราะจะให้ร้ายบุคคลอื่นโดยไม่มีหลักฐานเท่านั้น

จากที่กล่าวข้างต้น คือผลกระทบของสภาพทางการเมืองที่มีต่อหนังสือพิมพ์ซึ่งก็พบว่า ได้มีความพยายามในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์หลายครั้ง นับแต่สมัยของนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี เช่นครั้งหนึ่ง นางเสริมศิริ เอกชัยนายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้เป็นตัวแทนของสมาคมยื่นบันทึกข้อเสนอลง 3 ข้อถึงนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี เพื่อขอให้รัฐบาลตั้งกรรมการกลางพิจารณาคำแนะนำของที่ปรึกษาเจ้าพนักงานการพิมพ์ ในการลงโทษปิดหนังสือพิมพ์ มิให้ถือคำแนะนำของคณะที่ปรึกษาฯ เป็นคำสั่งเด็ดขาดกับขอให้รัฐบาลยืนยันสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์โดยบริสุทธิ์ใจ และทบวงการลงโทษหนังสือพิมพ์ให้เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมายการพิมพ์ (สยามจดหมายเหตุ 2520:706) ในที่สุดรัฐบาลได้ตกลงจัดสัมมนา ร่วมกับตัวแทนผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์ในหัวข้อเรื่อง "บทบาทของรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์ในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ" ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2520 ฝ่ายรัฐบาลที่เข้าร่วมสัมมนามีนายดุสิต คีรีวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี คำลัดราจารย์บำรุงสุข สีหอำไพ คณบดีคณะนิเทศศาสตร์



จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พลตำรวจเอกมนตรีชัย พันธุ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจ ฝ่ายหนังสือพิมพ์ ประกอบด้วย ผู้แทนจากสมาคมต่าง ๆ ของผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ผู้แทนหนังสือพิมพ์ รายวันทุกฉบับ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการพัฒนาระบบประชาธิปไตย และเปิดโอกาส ให้ฝ่ายรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเห็นสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (สยามจดหมายเหตุ 2520:762) แต่กระนั้นการปิดหนังสือพิมพ์ก็ยังคงมีอยู่เป็นระยะ ๆ ดังที่กล่าวแล้ว

เมื่อถึงสมัยที่พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลสหภาพที่ผ่อนปรน มากขึ้นกับเสรีภาพของประชาชนรวมทั้งหนังสือพิมพ์ด้วย จะเห็นว่าได้มีการอนุญาตให้เปิดหนังสือพิมพ์ที่ถูกปิดมาตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2519 คือ หนังสือพิมพ์ร่วมประชาชาติ, หนังสือพิมพ์ไทย ฮิว เป้า และหนังสือพิมพ์ชิงเป้า รวมทั้งได้มีความพยายามสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับฝ่าย หนังสือพิมพ์ เมื่อต้องมีการควบคุมหนังสือพิมพ์มากขึ้น โดยการชี้แจงด้วยตัวของนายกรัฐมนตรี เองว่า รัฐบาลทำทุกอย่างโดยมิได้มุ่งร้ายต่อหนังสือพิมพ์ แต่เพราะปล่อยปละละเลยมานาน ทำให้ หนังสือพิมพ์ไม่มีหลักการอะไรที่เป็นหลักการถูกต้องและถูกกฎหมาย เมื่อหนังสือพิมพ์ถูกต้องแล้ว รัฐบาลก็จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง (สยามจดหมายเหตุ 2521:1265) เมื่อถึงรัฐบาลของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายประเทือง กิระติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ได้เชิญบรรณาธิการและตัวแทนหนังสือพิมพ์รายวันทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเข้าพบ เพื่อขอ ความร่วมมือมิให้เผยแพร่ข่าวในลักษณะที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกหรือข่าวผิดพลาดต่อประชาชน มิให้ลงรูปอนาจาร ซึ่งเป็นการมอมเมาประชาชน ควรเสนอสิ่งที่เป็นความรู้แก่ประชาชน พร้อม กันนั้น นายประเทืองได้กล่าวยืนยันว่า รัฐบาลจะพยายามหาโอกาสค้นหาทำความเข้าใจกับ หนังสือพิมพ์ให้มากขึ้น และรัฐบาลไม่มีนโยบายที่จะสั่งปิดหนังสือพิมพ์ (สยามจดหมายเหตุ 2523:1293)

แม้จะได้มีความพยายามสร้างความเข้าใจต่อกันตลอดมา แต่พบว่าสภาพสังคมในแต่ ละสมัยก็ยังมีผลต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตลอดมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างกันเพียง แค่ความเข้มงวดซึ่งรัฐบาลแต่ละยุคมักจะมี ความเข้มงวดแตกต่างกัน

### 3. สิ่งพิมพ์ต้องห้ามช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 กับการเมืองไทย

จากจุดนี้จะเริ่มพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางการเมืองกับสิ่งพิมพ์ ต้องห้ามช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 ตามลักษณะของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น

### 3.1 สิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเนื้อหาสนับสนุนหรือเผยแพร่ความคิดแบบสังคมนิยม

พบว่ามีทั้งสิ้น 11 ชิ้น จากจำนวนสิ่งพิมพ์ต้องห้ามจำนวน 21 ชิ้น ที่เข้ามาเป็นตัวแทนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วงนี้ ลักษณะที่สำคัญ ๆ ของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามลักษณะนี้คือ การชี้ให้เห็นสภาพที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ยุยงให้ก่อการปฏิวัติ เพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองไปสู่สังคมนิยม ซึ่งลักษณะเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐ ทั้งนี้เพราะภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้แสดงเจตจำนงในอันที่จะปกครองประเทศด้วยการใช้ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีการแสดงความจริงเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ตลอดมา ไม่ว่าจะอยู่ในยุคของผู้นำคนใดทั้งทหารและพลเรือนต่างได้รับการอบรมสั่งสอนหรือได้รับประสบการณ์ต่อเนื้อหาหมองความคิดของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ว่าเป็นระบอบการปกครองที่ก้าวร้าวรุนแรง เป็นลัทธิอุบาทว์ นับแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, จอมพลถนอม กิตติขจร หรือนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ล้วนต่างไม่ขึ้นชมนกับการปกครองระบอบนี้ แต่กระนั้นในระดับพลเมืองของประเทศ แนวคิดของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ก็มีอิทธิพลต่อคนบางกลุ่มบางพวก ดังที่ปรากฏว่าได้มีการเล่นอเนกแนวคิดนี้ต่อสาธารณชนด้วยการเขียนหนังสือขึ้นมา เพื่อชักชวนยุยงให้เห็นว่าระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นระบอบการปกครองที่ดีกว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 กับ 6 ตุลาคม 2519 เป็นอย่างมาก จำนวนผู้ไม่พอใจกับสภาพทางการเมืองในช่วงนั้นมีมาก เหตุผลหนึ่งซึ่งเห็นได้คือจากจำนวนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงว่าสิ่งพิมพ์ประเภทที่เล่นอเนกความคิดชนิดที่ไม่เห็นด้วยกับสภาพทางการเมืองในช่วงนั้นได้รับการยอมรับหากเปรียบว่าฝ่ายรัฐบาลคือฝ่ายขวา และฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยคือฝ่ายซ้าย ฝ่ายซ้ายก็กำลังได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในระดับหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันความไม่สงบที่อาจเกิดขึ้นได้ รัฐบาลจึงห้ามสิ่งพิมพ์ประเภทที่มีเนื้อหาสนับสนุนหรือเผยแพร่ความคิดแบบสังคมนิยมนี้เสีย

สิ่งพิมพ์ลักษณะนี้มีการเล่นอเนกคิดไว้หลายรูปแบบ เช่น ชักชวนให้ต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ชี้ให้เห็นว่าความระแวงหวาดเพศเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อเทียบกับงานปฏิวัติ โดยเปรียบว่าการปฏิวัติมีความสำคัญเทียบเท่ากับการที่คนเราต้องกินข้าวเพื่อการดำรงชีวิต

"จริงอยู่ความรักระหว่างเพศเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของคนเรา แต่ไม่ใช่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในชีวิตของคนเรา ท่านอดความรักท่านไม่ตาย แต่ท่านอดขำท่านต้องตาย..." (ชีวิตคนเฒ่าคนแก่ ม.ป.ป.165)

นอกเหนือจากนั้น ก็มีการชักชวนให้เห็นว่าสังคมยังมีชนชั้น เล่นอให้ก่อการปฏิวัติเพื่อความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ น่าจะเป็นการขัดต่อ เจตนารมณ์ของรัฐ ซึ่งก็เช่นเดียวกับการเล่นกีฬาสังคมที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลง เป็นสังคมนิยมก็ไม่เป็นที่ต้องการเช่นกัน ตัวอย่างของสิ่งพิมพ์ชนิดนี้มีหลายชิ้น เช่น การกล่าวถึงประเทศเกาหลีหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองของกิมอิลซ็อง "...ซึ่งก่อนหน้านี้ชนบทยังมีความยากจน และความโง่เขลาเบาปัญญาอย่างแพร่หลาย แต่มาบัดนี้ประเทศได้กลายเป็นสังคมชนบทมีความพูนสุขมากขึ้น" (กิมอิลซ็อง ม.ป.ป.:31)

3.2 สิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเนื้อหาโจมตีรัฐบาลทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติงาน  
สิ่งพิมพ์ต้องห้ามลักษณะนี้มีอยู่ 9 ชิ้น กล่าวถึงการทำงานของรัฐบาลและนโยบายที่ผู้เขียนเห็นว่าผิดพลาด ล้มเหลว เช่น นโยบายต่างประเทศที่ผิดพลาด "ทุกวันนี้เป็นที่รู้แล้วว่า นโยบายของไทยเราผิดพลาดในด้านต่างประเทศ เรานำตัวเองเข้าเป็นข้าทาสรับใช้ต่างชาติ รับใช้จักรวรรดินิยมอเมริกา เวลานี้เราไม่มีเอกราช ไม่มีประชาธิปไตยอย่างแท้จริงแม้แต่บัดนี้" (อุดร ทองน้อย 2518:98)

นอกเหนือจากนี้ก็มีการเล่นกีฬาของผู้ขูดกับผู้ถูกขูด ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยทำให้สังคมปราศจากความเท่าเทียมกัน เช่น จากสิ่งพิมพ์ชื่อ ก่อนไปสู้ๆเขา ในภาค 2 "เรื่องนกพญาไฟ" ได้กล่าวถึงชายคนหนึ่ง เดินทางขึ้นเขาแล้วพบกับบุชซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวชาวเขาครอบครัวหนึ่ง บุชเล่าว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐแนะนำให้เขาปลูกฝักกาดแทนฝิ่น แต่แล้วเมื่อนำของมาขายในเมืองกลับไม่ได้เงินหรือได้ก็น้อย ชายคนนี้จึงกล่าวเปรียบชนชั้นนายทุนในสังคมระบอบประชาธิปไตยว่า เป็นเสมือนสัตว์พันธุ์ใหม่

เดี๋ยวนี้ได้เกิดมีสัตว์พันธุ์ใหม่ที่บังเอิญมีโครงสร้างกระดูก เซลล์ประสาทและมันสมองที่เหมือนเธอกับฉันขึ้นมาพันธุ์หนึ่งและดูเหมือนพวกมันจะแพร่พันธุ์ได้รวดเร็วเหลือเกินจนเนืองแน่นไปทั้งแผ่นดิน ทุกท้องที่มณฑล และที่นั่นที่สุดก็คือ สัตว์พันธุ์นี้อาศัยเลือด เนื้อและน้ำเหลืองของมนุษย์เป็นอาหาร ทั้งยังเป็นสัตว์พันธุ์ที่แข็งแรงมีพันธุ์กรรมดีเยี่ยม (เสถียร ศิริสัจจ 2518:39)

นอกเหนือจากนี้ก็มีการโจมตีข้าราชการบางหน่วยงาน เช่น ในภาค 1 เรื่อง

"ข่าวคราว" และ "เขียนบทกวี" ของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามชื่อ ก่อนไปสู่ภูเขา

ฉันกำลัง เขียนบทกวีในยุคสมัยของฉัน ต้องเอาความอ้างว้างว่า เหว่เป็นฉาก และความโหดร้ายทารุณของผู้ปกครอง เป็นเนื้อเรื่อง

เหตุการณ์ธรรมดาที่เกิดขึ้น เล่มอยู่ในประเทศด้อยพัฒนาอันนี้ บทกวีของฉัน จึงควรกล่าวถึงนักค้าขาย และผู้ยิ่งใหญ่ทางการทหารบางคน...

...บทกวีของฉันย่อมเป็นกวีของประชาชน เพราะฉันเขียนด้วยเลือดเนื้อ และวิญญาณที่เรียกหาการปลดปล่อย (เสถียร ศรีสวัสดิ์ 2518: 10-11)

จะเห็นได้ว่าการโจมตีรัฐบาล เช่นนี้ เป็นการขัดเจตนาของรัฐบาลทั้งนี้เพราะในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 เป็นช่วงที่รัฐบาลมีความจำเป็นต้องทำลายครัทธาของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่มีต่ออุดมการณ์ของสังคมนิยมอย่างรุนแรงถ้วน รัฐบาลต้องการเพิ่มครัทธาของประชาชนที่จะมีต่อรัฐบาล ดังนั้นสิ่งพิมพ์ที่กล่าวโจมตีนโยบายหรือการปฏิบัติงานของรัฐบาลไม่ว่าเรื่องใด จึงไม่เป็นที่ต้องการดังที่กล่าวแล้ว

3.3 สิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในความพยายามก่อการกบฏเป็นครั้งแรก สิ่งพิมพ์ต้องห้ามลักษณะนี้มีเพียง 1 ชิ้น คือ กบฏ ร.ศ. 130

กบฏ ร.ศ. 130 เป็นสิ่งพิมพ์ชิ้นเดียวของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามทั้ง 21 ชิ้น ที่ผู้แต่งมิได้รับอิทธิพลของแนวคิดแบบสังคมนิยมมา เป็นเพียงเล่มของเรื่องราวการปฏิวัติครั้งแรกของไทยในสมัย ร.6 ที่มีมูลเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงปลายรัชกาลที่ 3 และในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งประเทศทางตะวันตกได้ขยายอิทธิพลเข้าสู่แถบเอเชีย การที่ถูกห้ามนั้นอาจเป็นเพราะเรื่องราวใน กบฏ ร.ศ. 130 ที่ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจนำมาใช้ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการเคลื่อนไหวต่อสู้ในช่วงปี พ.ศ. 2520 ที่สิ่งพิมพ์ชิ้นนี้ถูกห้ามได้

ผู้ก่อการของกลุ่ม ร.ศ. 130 มีอายุน้อยมาก เช่น ร.อ.ขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็งศรีจันทร์) ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มมีอายุเพียง 28 ปี และคนอื่น ๆ ก็มียุไม่มากทั้งสิ้น จุดนี้ทำให้สามารถคิดไปถึงกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2516 ซึ่งก็มียุไม่มากเช่นเดียวกัน รัฐบาลอาจคำนึงถึงลักษณะของการลอกเลียนแบบที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังที่ผู้ก่อการกลุ่ม ร.ศ. 130 มีอิทธิพลต่อผู้ก่อการเมื่อปี พ.ศ. 2475 ที่ดร.ชาลวริทย์ เกษตรศิริ ได้กล่าวไว้ในสิ่งพิมพ์ชิ้นนี้ว่า

กลุ่ม ร.ศ. 130 ผู้มาก่อนกาลเวลานี้ ได้รับการยกย่องจากผู้ก่อการ พ.ศ. 2475

มาก ดังจะเห็นได้ว่าได้รับเชิญให้ไปพบกับผู้ก่อการ พ.ศ. 2475 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน

2475 และพระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) ได้กล่าวกับขุนทวยหาญพิทักษ์

(เหลือ ศรีสันทร) ว่า "ถ้าไม่มีคณะคุณก็เห็นจะไม่มีคณะผม" (ชาลววิทย์ เกษตรศิริ อ้างถึงใน เจริญ ศรีสันทร และ เนตร พูนวิวัฒน์ 2519:17)

สิ่งพิมพ์ชิ้นนี้ได้ถูกห้ามมิให้เผยแพร่ในช่วงที่บ้านเมืองกำลังสับสนวุ่นวาย เพราะถือเป็นสิ่งพิมพ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความคิดของผู้อ่านในเวลานั้นได้

3.4 สิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเนื้อหาโจมตีสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีความผูกพันกับไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยคณะมิชชันนารีอเมริกันจำนวนมากได้เดินทางเข้ามาสอนศาสนา และช่วยเหลือประเทศไทยในด้านศิลปวิทยาการสมัยใหม่ เมื่อถึงสงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยได้อยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือกับฝ่ายไทยมาโดยตลอด แม้เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และไทยต้องถูกฝ่ายญี่ปุ่นบังคับให้ต้องประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ไทยก็ยังคงได้รับความเห็นอกเห็นใจจากสหรัฐอเมริกา โดยได้เข้าแทรกแซงข้อเรียกร้องของอังกฤษที่ต้องการให้ไทยเป็นประเทศผู้แพ้สงครามที่ต้องชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามให้อังกฤษเป็นข้าว 1 ล้าน 5 แสนตัน และยังคงยอมให้ฝ่ายสัมพันธมิตรเข้าควบคุมกองทัพไทย รวมทั้งควบคุมด้านเศรษฐกิจและการค้าด้วย แต่ในที่สุดอังกฤษก็ยอมผ่อนปรนข้อเรียกร้องเหลือเพียงข้าวจำนวน 1 ล้าน 5 แสนตัน อีกทั้งยังจะสนับสนุนไทยในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติด้วย

ความผูกพันระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่มิลตันร่วมกับในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ โดยเมื่อโลกแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ โลกเสรี (Free World) กับค่ายคอมมิวนิสต์แล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ก็ตัดสินใจเข้าอยู่กับฝ่ายโลกเสรีที่สหรัฐฯ เป็นผู้นำ นับแต่ปี พ.ศ. 2491

หลังจากนั้นพบว่าไทยกับสหรัฐฯ มีความผูกพันกันทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ อิทธิพลของสหรัฐฯ จึงมีอยู่ในประเทศไทยอย่างมั่นคง ผู้นำไทยทั้งทหารและพลเรือนจำนวนมากที่ยื่นขอสหรัฐฯ ไม่เชื่อความจริงใจของฝ่ายคอมมิวนิสต์ และเห็นว่าสหรัคคอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ตัวอย่างที่ปรากฏชัดเจนได้แก่ สมัยรัฐบาลนายราธิบดี กรรวิเชียร ที่ได้พยายามนำประเทศไทยเข้าไปผูกพันกับสหรัฐฯ อีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับต่อต้านสหรัคคอมมิวนิสต์อย่างแข็งขัน เป็นต้น

ดังนั้นสิ่งพิมพ์ที่โจมตีสหรัฐฯ จึงไม่เป็นที่ต้องการ จากสิ่งพิมพ์ต้องห้ามจำนวน 21 ชิ้นที่นำมาศึกษา พบว่ามีจำนวน 9 ชิ้น ที่กล่าวโจมตีสหรัฐฯ คือ ชีวทัศน์เยาวชน, ถึงเหลย-

เวียดนาม, ลงร่วมกันสร้างสรรค์ "สังคมนิยม", ใครสร้างใครทำ, ก่อนไปสู้เขา, ความเป็นเอกราชของชาติกับปัญหาสามจังหวัดภาคใต้, คำประกาศของความรู้สึกละใหม่, รวมเรื่องสั้นปฏิวัติ - ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และ วิเคราะห์วรรณกรรมแนวประชาชน เช่น จาก ถึงเหย่-เวียดนาม ได้กล่าวถึงสหรัฐฯ ไว้ว่า "...หลายปีที่ผ่านมาในสงครามเวียดนามรัฐบาลทรราชย์เผด็จการไทยได้ล้มคืบกับพวกจักรพรรดินิยมอเมริกาให้มันตั้งฐานทัพฐานบินนำเครื่องบินไปทิ้งระเบิดเวียดนาม นับเป็นหมื่น ๆ ตัน..." (อุตร ทองน้อย 2518:2)

ในใครสร้างใครทำ ได้กล่าวว่าทหารไทยต้องไปตายแทนจักรพรรดินิยมที่เกาหลี เวียดนามหลายพันคน "...กองทัพบก ทัพเรือ ทัพอากาศของไทยก็ไม่ผิดอะไรกับลูกหมาที่จักรพรรดินิยมอเมริกาเอาโซ่รัดคอจูงไว้สั่งให้เห่าเมื่อไหร่ก็เห่า สั่งให้กัดใครก็กัด..." (ใครสร้างใครทำ 2518:48)

การโจมตีสหรัฐฯ ถือเป็นภาระที่ขัดกับความต้องการของรัฐบาลในช่วงเวลานั้น ดังนั้นสิ่งพิมพ์เหล่านี้จึงไม่เป็นที่ต้องการ

กล่าวโดยสรุป คือ สภาทางการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อการนำเสนอแนวความคิดต่าง ๆ ของนักเขียน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 นี้สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ได้รับการเพ่งเล็งเป็นกรณีพิเศษ

4. สาเหตุที่สภาทางการเมืองทำให้เกิดสิ่งพิมพ์ต้องห้าม สิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 มีจำนวนมากขึ้น พบว่ามีสาเหตุหลายประการคือ

4.1 อิทธิพลของฝ่ายซ้าย ในช่วงปี พ.ศ. 2515-2520 ได้มีรายงานว่ามีการเคลื่อนไหวปลุกระดมในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ๆ โดยกลุ่มพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และผู้ที่หัวก้าวหน้าเช่น นายโฆแลง ลุกโล่, นายชานี คักดีเศรษฐ์ และเมื่อเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 สิ้นสุดลง พรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสายนิยมจีน และสายนิยมรัสเซียก็ได้ขยายผลการปลุกระดมมวลชนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแอบอิงอาศัยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และที่ทำการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย (ประสิทธิ์ ไชยทองพันธ์ 2522:320) พบว่าปลายปี พ.ศ. 2516 คาดคะเนได้ว่ามีกองกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์ (กองทัพปลดแอกฯ) ทั้งหมดประมาณ 6,500 คน แยกอยู่ในภาคอีสาน 2,400 คน ภาคเหนือ 2,100 คน ภาคใต้ตอนกลาง 1,600 คน และภาคกลาง 400 คน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ 2529:11, อ้างจาก Morell and Chai-Anan Samudavanija 1981:90) ซึ่งจัดว่าพรรคคอมมิวนิสต์เจริญ

เติบโตขึ้นมาก เพราะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผู้คะเนว่าพรรคคอมมิวนิสต์มีสมาชิกเพียง 600 คนเท่านั้น (ชัยอนันต์ สุ่มทวนิช และคณะ 2529:12, อ้างจาก Tanham 1974: 31, 51)

ในปี 2518 มีผู้คะเนว่าพรรคคอมมิวนิสต์มีกองกำลังติดอาวุธประจำการประมาณ 8,000-10,000 คน และมีสมาชิกพรรคอีกประมาณ 6,000-7,000 คน หลัง 6 ตุลาคม 2519 มีผู้คาดคะเนว่านิสิตนักศึกษาและปัญญาชนประมาณ 3,000 คน ได้เข้าป่าไปร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ในจำนวนนี้มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู 66 คน พยาบาล 10 คน และข้าราชการ 2 คน อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2522 บุคคลเหล่านี้เกือบทั้งหมดก็ได้ผลออกจากพรรคด้วยความผิดหวัง ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลไทยก็ได้ประกาศว่าสามารถยุติสงครามประจักษ์ได้แล้ว และรัฐบาลก็ได้ให้ความช่วยเหลือแก่อดีตผู้ก่อการร้ายที่เข้ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยการจัดหาที่ดินทำกินให้

4.2 ทัศนคติที่แตกแยก สภาสังคมในช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 ได้รับผลจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 ที่แนวความคิดฝ่ายซ้ายคือ สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ได้รับการยอมรับมากขึ้น ความคิดของคนไทยในช่วงนั้นแยกเป็นฝ่ายขวา-ซ้ายอย่างชัดเจน มีการต่อต้านซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

4.3 รัฐบาลเป็นฝ่ายอนุรักษ์นิยม นับแต่อดีตรัฐบาลไทยมีจุดยืนอยู่ที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยมิใช่คอมมิวนิสต์ ดังนั้นเมื่อถึงสมัยช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 ความรู้สึกนี้ก็ยังคงอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ที่ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นรัฐบาลขวาสุดเท่าที่เคยมีมา ความคิดที่ไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลได้รับการปฏิเสธโดยสิ้นเชิงและด้วยวิธีการที่เสียขาดอีกด้วย

ทั้ง 3 สาเหตุที่กล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดสิ่งพิมพ์ต้องห้าม ทั้งนี้เพื่อรำงไว้ซึ่งชาติ คำสอน พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

กล่าวโดยสรุปพบว่าสิ่งพิมพ์ต้องห้ามช่วงปี พ.ศ. 2520-2523 มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับสภาพทางการเมืองในช่วงนั้น โดยสภาพทางการเมืองภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้โฉมหน้าทางการเมืองต้องเปลี่ยนโฉมหน้าไปอีกครึ่งหนึ่งหลังจากที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วครึ่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายและความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐบาลและประชาชน ในที่สุด

เสรีภาพของประชาชนก็ถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะได้จากการสั่งปิดหนังสือพิมพ์ เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และในส่วนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่นำมาเป็นตัวแทนของสิ่งพิมพ์ต้องห้ามทั้ง 21 อันนั้น ก็พบว่ามียู่ 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. เป็นสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเนื้อหาสนับสนุนหรือเผยแพร่ความคิดแบบสังคมนิยม
2. เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อหาโจมตีรัฐบาลทั้งด้านนโยบายและการปฏิบัติงาน
3. เป็นสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในความพยายามก่อการกบฏ

เป็นครั้งแรก

4. เป็นสิ่งพิมพ์ต้องห้ามที่มีเนื้อหาโจมตีสหรัฐอเมริกา

สิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วง พ.ศ. 2520-2523 ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุสำคัญ ๆ ทางการเมือง คือ อิทธิพลของฝ่ายซ้ายที่มีมากขึ้น แล้วส่งผลต่อความคิดของประชาชนก่อให้เกิดทัศนคติแตกแยกระหว่างฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา รวมทั้งความเป็นอนุรักษนิยมขวาจัดอย่างยิ่งของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดังนั้นสิ่งพิมพ์ต้องห้ามในช่วงนี้ จึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อเจตนารมณ์ของรัฐบาลในช่วงเวลานี้